

Posttraumatisk vækst – er det muligt?

ved Ask Elklit

Seksuelle overgreb – forebyggelse og behandling

Videnscenter for Psykotraumatologi

11. Januar 2013

Posttraumatisk vækst - i vækst

- PTV begyndte som forskningsområde i 1996 med en artikel af Tedeschi & Calhoun
- I 2002 var der lavet 20 undersøgelser primært med deres redskab (Posttraumatisk Growth Inventory - PTGI)
- I dag er skrevet 654 peer-reviewed artikler
- Primært i forbindelse med sygdomme (brystkræft, AIDS, transplantationer)
- Medierende variable er ofte religiøsitet, kognitiv bearbejdning og værdier/oplevet mening
- Ud over PTGI anvendes også Stress Related Growth Scale (SRGS) (Park et al., 1996)

”Den gyldne standard” redskaber

1. Hverken PTGI eller SRGS definerer hvad et traume er eller måler eksponeringsniveauet
2. Derfor er det uklart i hvilket omfang væksten er relateret til traumeeksponering
3. Der findes ingen egentlig definition af hvad der konstituerer vækst
4. Der mangler en udviklingsmæssig taxonomi for vækst, der kunne et grundlag for at beskrive positiv og negativ udvikling
5. Vækst implicerer, at noget har ændret til det bedre, men hvis vi ikke ved hvad det bedre består af, er begrebet meningsløst

Vækst dimensioner

- Der er meget divergerende resultater mht. hvor mange og hvilke dimensioner, der indgår i PTV
- De forskellige vækstdimensioner korrelerer meget højt indbyrdes
- SRGS behandler vækst som en éndimensionel faktor
- Uenighed omkring dimensioner er relevant ift. spørgsmålet om vækst i en dimension kan forekomme samtidig med en forværring på andre områder, herunder en forøgelse af PTSD eller andre traume reaktioner.

Validitet

- Begge skemaer bygger på retrospektiv information
- Svarpersonerne kan fornægte de negative følger af et traume
- De kan også prøve at mestre traumet ved at fremhæve de positive forandringer
- En tredje mulighed er, at de kan devaluere egenskaber, som var tilstede før traumet
- Sådanne svarindstillinger kan medføre høje scores, som ikke reflekterer en vækstproces
- Ingen af de to skalaer indeholder spørgsmål, der prøver at kontrollere for de tre mulige svarindstillinger

Generaliserbarhed

- Udviklingen af de to skalaer er baseret på unge kvindelige college studerende
- Der er brug for at redskaberne afprøves på andre grupper – mænd, forskellige aldersgrupper, forskellige traumetyper, forskellige socialgrupper, på forskellige uddannelsesniveauer og grupper, der har været udsat for voldsomme traumer
- Det er en udvikling, der er i fuld gang – jf de mange nyere undersøgelser
- Et paradoksal resultat er en undersøgelse, som viste, at ikke traumeeksponerede havde betydelig posttraumatisk vækst

Hvad er vækst?

- “Vækst er ikke fraværet af posttraumatiske reaktioner, men tilstedeværelsen af positive tilstande efter hændelsen” (Joseph & Linley, 2008)

- De former for vækst, som traume eksponerede beskriver, samler sig i tre generelle livsdomæner:
  - 1) Selvfølelse (øget styrke og modenhed)
  - 2) Relationer (øget nærhed til andre)
  - 3) Spiritualitet eller livsfilosofi (øget oplevelse af et formål/mening med livet)

Begrebet Posttraumatisk vækst

- Der er ingen klar definition af, hvad der konstituerer "vækst" og "traume" i den eksisterende PTV litteratur (Iversen, Christiansen & Elklit, 2011)
- Det er problematisk at vurdere PTV vha. de gyldne standard metoder, når begrebet er uklart defineret
- Nogle livsændringer kan være unikke for fx voldtægt og incest og kan muligvis ikke indfanges vha. standardmål for vækst
- Der er kun ganske få studier af PTV efter voldtægt og incest (Frazier et al., 1994, 2001, 2004; 2006; Thompson, 2000; Kennedy et al. 1998)

Vækst hos voldtægtsofre

Studie 1

A kvalitativ analyse af positive og negative livsændringer 3 måneder efter voldtægten

Studie 2

En prospektiv analyse af positive og negative livsændringer 3, 6 og 12 måneder efter voldtægten med fokus på livsændringer og PTSD

Studie I

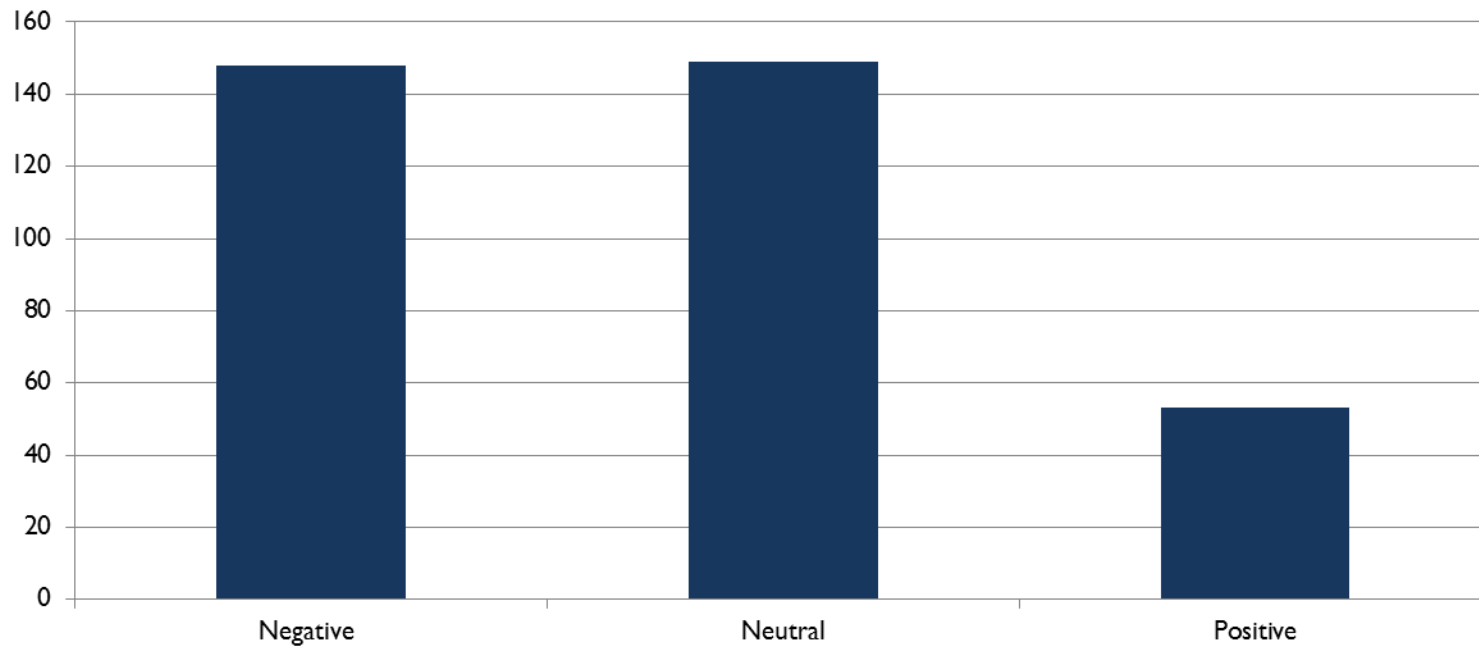
- Formål:
At beskrive de forandringer, som voldtægtsofre oplevede og hvad de måtte have lært af voldtægten
- Deltagere:
350 voldtægtsofre, som havde været i kontakt med Center for Voldtægtsofre i Århus
- Metode: To åbne spørgsmål:
- “Har voldtægten ændret dit syn på livet i en positiv eller negativ retning?”
- “Har du lært noget nyt i forbindelse med overfaldet?”

Studie I fortsat

- Analyse:
Alle svar blev kodet på en tre punkts skala afhængig af om ofret havde svaret om hendes syn på livet 1) havde ændret sig i en negative retning, 2) var det samme, eller 3) havde ændret sig i en positive retning.

De åbne spørgsmål blev kodet og analyseret via indholdsanalyse (Holsti, 1968).

Studie I: Præliminære Fund

Negative, neutrale og positive forandringer i syn på livet 3 måneder efter voldtægten (N=350)

Kommentar til fund

- De to største grupper er enten negative eller siger at voldtægten ikke har ændret fundamentalt i deres syn på livet
- Omkring 50 (= 1/7) beretter om positive forandringer
- Eksempler på typiske udsagn på de næste slides

Positive forandringer

Selvfølelse

“det her på en måde ændret mit liv i en positiv retning, da jeg er kommet i kontakt med nogle dybere resourcer inde i mig selv på grund af en meget dygtig psykolog”

Livsfilosofi

”Absolut positiv, jeg nyder hver eneste dag mere end nogensinde. Jeg har stadig mine drømme og ambitioner og anstrenger mig for at nå de mål jeg havde sat for mig selv før dette skete”

Relationer til andre

“Positiv i den forstand, at jeg sætter mere pris på mine nærmeste”

Negative forandringer

Selvfølelse

“Jeg ønsker jeg kunne være glad igen ligesom før. Det er ikke ligesom før, jeg tænker hele tiden, hvordan jeg havde det tidligere, og jeg tror aldrig det bliver lige sådan igen”

Livsfilosofi

“Jeg synes, jeg er blevet mere ligeglad med mit liv; jeg har skubbet det væk som skete, men det betyder, at jeg ser på alt, hvad der sker, som skæbnen. Hvis jeg for eksempel skulle dø i morgen, så ville det bare være det”

Relationer til andre

“Jeg har totalt mistet tilliden til systemet og alt hvad der kaldes retfærdighed”

Studie 2

- Formål:

At undersøge i hvilket omfang voldtægtsofres oplevelse af positive og negative livsændringer var sammenhængende med PTSD symptomer 3, 6 og 12 måneder efter overfaldet

Deltagere:

320 voldtægtsofre, som havde været i kontakt med Center for Voldtægtsofre i Århus

- Metode (som før nævnt – indholdsanalyse af svar på spm.:
- “Har voldtægten ændret dit syn på livet i en positiv eller negative retning?”
- PTSD: The Harvard Trauma Questionnaire (Mollica et al., 1992)

Studie 2: Præliminære fund

Positive og negative livsændringer og sammenhænge med PTSD symptoms (HTQ)

	N	Mean (SD)
Negative	136	46.42 (9.78)
Neutral	136	38.23 (9.85)
Positive	48	34.62 (9.80)
Total	320	41.17 (10.84)

Overvejelser

- PTV er interessant, fordi det falder godt i tråd med en salutogen tankegang (Antonovsky, 1996)
- At det er væsentligt at undersøge, hvad der fremmer helbredelse og velbefindende
- De tre domæner afspejler, hvad der ofte arbejdes med i behandlingen
- Vækstideologi kan blive en ny norm, som gør det endnu sværere at have udsat for overgreb
- Forskningen kæmper med (eller ignorerer) helt grundlæggende problemer (den manglende taxonomi og de målemæssige problemer)

Overvejelser fortsat

- Simple åbne spørgsmål er en farbar vej, som er tæt på ofrenes egne oplevelser, og som hænger godt med symptomatologien
- Personlighedsmæssige egenskaber og de sociale omgivelser påvirker/præger vores oplevelser: ”har jeg lov til at have det dårligt, når andre kan klare det?” ”skulle du ikke se at komme videre?”
- Erkendelsen af at verden kan være farlig og ond er en proces, som tager tid, og som i mange tilfælde kræver hjælp for at blive til en nuanceret forståelse
- På den måde kan PTV ses som en markør for en mere helhedsbetonet vurdering af helbredelse

Fremtidige skridt

- Der er brug for mere grundforskning af PTV og menneskelig vækst i det hele taget
  - ”Det ikke slår dig ihjel, udvikler dig” er et populært udsagn, men vi glemmer let, at mange også udvikler dysfunktionelle træk og sekundære symptomer
  - Traumehistorien skal integreres i selvbilledet og i relationer til andre – det kræver tit lang tid og nogle gange andres hjælp
-
- **Tak for opmærksomheden**